

Türkiye'de İş Kazaları: Avrupa Birliği Ülkeleri Bağlamında Bir Değerlendirme¹

DOI: 10.26466/opus.463211

*

Mustafa Şen* - Salih Dursun** - Güven Murat***

*Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Trabzon / Türkiye

E-Posta: mustafasen@ktu.edu.tr

ORCID: [0000-0002-3690-7582](https://orcid.org/0000-0002-3690-7582)

**Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Trabzon / Türkiye

E-Posta: sdursun@ktu.edu.tr

ORCID: [0000-0002-8597-3340](https://orcid.org/0000-0002-8597-3340)

**Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Trabzon / Türkiye

E-Posta: guvenmurat@ktu.edu.tr

ORCID: [0000-0003-2449-2532](https://orcid.org/0000-0003-2449-2532)

Öz

Geçmişten günümüze iş kazaları hem gelişmekte olan ülkeler, hem de gelişmiş ülkelerde küresel bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir. Özellikle yaşanan iş kazaları sonucunda çalışanların geçici ya da sürekli olarak çalışma gücünden yoksun kalmaları veya yaşamlarını kaybetmeleri, ülkeleri iş kazalarını önlemeye ya da en aza indirmeye yönelik çeşitli tedbirler almaya itmektedir. Bu çalışmanın amacı, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve Türkiye'de meydana gelen iş kazalarının karşılaştırılarak, Türkiye'de iş kazaları konusunda değerlendirmeler yapmaktır. Çalışmada Türkiye ile ilgili veriler Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) istatistik yıllıklarından, AB ülkeleriyle ilgili veriler ise AB İstatistik Ofisi'nden (EUROSTAT) derlenmiştir. Türkiye'de meydana gelen ölümcül iş kazalarının sayısı, AB ülkelerine kıyasla oldukça yüksektir. 2014 yılı verilerine göre Türkiye'de meydana gelen ölümcül iş kazası oranı (100 bin işçi başına) AB'de meydana gelen ölümcül iş kazası oranının yaklaşık 6,7 katıdır. Yapılan incelemeler doğrultusunda, Türkiye'de özellikle ölümcül iş kazalarının önlenmesi noktasında alınan tedbirlerin henüz yeterli olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Türkiye, İş kazası, Ölümcül İş Kazası

¹ Bu çalışma, 19-22 Ekim 2017 tarihleri arasında 18. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi'nde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş, yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş halidir.

Work Accidents in Turkey: An Evaluation in The Context of The European Union Countries

*

Abstract

From the past to today, work accidents continue to exist as a global problem both in developing countries and in developed countries. Particularly as a result of work accidents, workers are temporarily or permanently deprived of working ability or lose their lives and countries are urged to take precautions to prevent or minimize work accidents. The purpose of this study is to make assessments on work accidents in Turkey by comparing work accidents in European Union and Turkey. In the study data related to Turkey Social Security Institution (SGK) from annual statistics, and data on the EU countries from the EU Statistical Office (Eurostat) has been compiled. The number of fatal work accidents in Turkey is quite high compared to EU countries. According to data from 2014, the rate of fatal work accidents in Turkey compared to the rate of fatal accidents at work occurred in the EU is more than 6.7 times. In line with the findings, particularly the measures taken at the point of prevention of fatal occupational accidents are seen as not yet sufficient in Turkey.

Keywords: *European Union, Turkey, Work Accident, Fatal Accident at Work*

Giriş

İş kazaları ortaya çıkardığı hem insani kayıp hem de ekonomik kayıp bakımından günümüz çalışma hayatının en önemli sorunlarından biri olarak dikkati çekmektedir. İş kazaları, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından “işten kaynaklanan ve ölümcül veya ölümcül olmayan bir yaralanmayla sonuçlanan olay” olarak tanımlanmaktadır (ILO, 2015). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 3. maddesinde ise iş kazası “işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen özre uğratan olay” şeklinde ifade edilmektedir.

Küresel anlamda, iş kazalarıyla ilgili istatistiklere bakıldığında ortaya çıkan tablo oldukça endişe vericidir. ILO'nun tahminlerine göre her yıl dünya genelinde 317 milyon iş kazası yaşanmakta ve günde 2,3 milyon kişi işle ilgili kaza veya hastalık nedeniyle yaşamını kaybetmektedir. Ayrıca, ILO'nun tahminlerine göre her 15 saniyede 153 çalışan iş kazası geçirmektedir (ILO, <http://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/lang--en/index.htm>). Dünya'da iş kazaları bakımından bazı bölgelerde ve ülkelerde sorunun ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir. Bu bölgeler içerisinde Afrika, Güneydoğu Asya ve Batı Pasifik'te iş kazası sayılarının ciddi boyutlarda yaşandığı görülmektedir (Karadeniz, 2012: 20, ILO,2014).

Diğer taraftan, Türkiye'de de iş kazası sorununun geçmişten günümüze ciddi boyutlarda olduğu dikkati çekmektedir. Örneğin, Türkiye'de 1946-2005 yılları arasında 142.469 kişinin iş kazası ve meslek hastalığı sonucu hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir (Yardım vd., 2007: 267). Daha yakın dönemlere bakıldığında, Türkiye'de 2007-2015 yılları arasında iş kazaları sonucu 11.205 çalışanın yaşamını kaybettiği görülmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) 2016 yılı verilerine bakıldığında ise, 286.068 iş kazasının yaşandığı ve bu kazalarda 1369'u erkek ve 36'sı kadın olmak üzere 1405 çalışanın yaşamını kaybettiği görülmektedir. 2016 yılında iş kazalarına bağlı olarak yaşamını kaybedenlerin sayısı 2015 yılına göre yaklaşık %11'lik bir artış göstermiştir (SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari).

İş kazaları; çalışanlar, işletmeler ve ülke açısından ciddi maliyetleri de beraberinde getirmektedir. İş kazalarının işletmeler için maliyetleri de-

nildiğinde sigortaya ve sigortalının ailesine ödenen tazminatlar, üretim kaybı, imaj kaybı, yeni işçi alımının getirdiği maliyet gibi görünür veya görünmez maliyetler akla gelmektedir (Özkılıç, 2005: 15). Görünür maliyetleri tespit etmek nispeten mümkün olmakla beraber, görünmez veya dolaylı maliyetleri tam olarak tahmin etmek zordur. Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı (European Agency for Safety and Health at Work - EU-OSHA) ile ILO'nun tahminlerine göre, kaza ve meslek hastalıklarının ülke ekonomilerine yıllık ekonomik maliyeti, ortalama olarak Gayri Safi Yurtiçi Hasıllarının %3.9'u civarındadır. Buna göre işle ilgili kaza ve hastalıkların dünya ekonomisine yıllık maliyeti 2 trilyon 680 milyar Euro olarak hesap edilmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri için bu oranın %3,3 olduğu ve bununda rakamsal olarak 476 milyar Euro bir maliyetinin olduğu ifade edilmektedir (EU-OSHA, <https://osha.europa.eu/en/about-eu-osha/press-room/eu-osha-presents-new-figures-costs-poor-workplace-safety-and-health-world>). İş kazaları sadece işletmeler veya ülke ekonomileri için değil çalışanlar içinde önemli maliyetleri beraberinde getirmektedir. İş kazalarına maruz kalan çalışanlar bunu bazen canlarıyla ödemekte, bazen de ortaya çıkan sağlık sorunları nedeniyle meslekte kazanma gücünü kaybederek hem kendisini hem de ailesini geçindirecek gelirden yoksun kalmaktadırlar.

Türkiye'de meydana gelen iş kazalarının diğer ülke örnekleriyle kıyaslandığı çalışmalara bakıldığında Türkiye'nin iş sağlığı ve güvenliği açısından henüz istenilen düzeye ulaşamadığı görülmektedir. Örneğin, Ceylan (2011) yapmış olduğu çalışmada, Türkiye'nin kaza sıklık değeri bakımından Almanya, Fransa ve İspanya gibi gelişmiş ülkelere daha iyi konumda olduğunu tespit etmekle beraber Türkiye ile ilgili bu sonucun kazaların kayıt altına alınması noktasında yaşanan eksiklikler bakımından ihtiyatla değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca ilgili çalışmada ölümlü kaza sıklık oranı bakımından Türkiye'nin hem AB-15 ortalamasının çok üstünde olduğu (7 katından fazla) hem de incelenen ülkeler içerisinde Rusya ve Hindistan dışında diğer tüm ülkelere çok daha yüksek ölüm sıklık oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Öçal ve Çiçek (2017) yapmış oldukları çalışmada, 2011-2015 yılları arasında Türkiye'de meydana gelen iş kazaları ile AB-28 ülkelerinde meydana gelen iş kazalarını, toplam iş kazası sayısı ve iş kazalarına bağlı ölüm sayıları bakımından karşılaştırmıştır. Çalışmada, Türkiye'de ölüm-

cül iş kazalarının AB ortalamasının oldukça üzerinde olduğu vurgulanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, 2008-2014 yılları arasında AB-28 ülkeleri ve Türkiye'de meydana gelen iş kazalarının karşılaştırmasının yapılarak Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği konusunda değerlendirmeler yapmaktır. Literatürde Türkiye'de meydana gelen iş kazalarını diğer ülke örnekleriyle karşılaştıran çalışmalar olmakla beraber (Ceylan, 2011; Öçal ve Çiçek, 2017), bu çalışmada, ölümcül iş kazası sayısı, iş kazası ölüm hızı (100.000 kişide), 4 ve üzeri işgünü kaybı olan iş kazası sayısı, çalışan sayısı, cinsiyet, yaş ve sektörler göre meydana gelen iş kazaları gibi daha geniş kapsamlı bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma, masa başı ve kütüphane odaklı bir çalışma olup, çalışmanın hazırlanmasında iş kazalarına yönelik istatistikler ve bu alanda mevcut yayınlanmış literatür referans olarak alınmıştır. Türkiye'de meydana gelen iş kazalarıyla ilgili istatistikler Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) istatistik yıllıklarından, AB ülkeleriyle ilgili veriler ise AB İstatistik Ofisi'nden (EUROSTAT) derlenmiştir. Çalışmada 2008 ve 2014 yılları arasında meydana gelen iş kazaları, ölümcül iş kazası sayısı, iş kazası ölüm hızı (100.000 kişide), 4 ve üzeri işgünü kaybı olan iş kazası sayısı, çalışan sayısı, cinsiyet, yaş ve sektörler göre meydana gelen iş kazalarının AB ve Türkiye karşılaştırılması yapılmıştır. İş kazalarıyla ilgili 2015 yılına ait Türkiye verilerinin SGK istatistik yıllıklarında mevcut olmasına rağmen, bu yıla ait verilerin EUROSTAT'ta eksik olması nedeniyle güncel veriler 2014 yılı ile sınırlandırılmıştır.

Bulgular

1. 4 ve Üzeri İş Günü Kaybı Olan İş Kazaları

AB ülkeleri ile Türkiye'de gerçekleşen 4 ve üzeri işgünü kaybı olan iş kazaları Tablo 1'de görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde 2014 yılı verilerine göre Türkiye kaza sayısı bakımından en fazla kazanın meydana geldiği 8. ülke olarak göze çarpmaktadır. 4 ve üzeri işgünü kaybı olan iş

kazalarında 847.370 iş kazası ile Almanya ilk sırada yer alırken, bu ülkeyi sırasıyla 724.662 kaza ile Fransa, 387.439 kaza ile İspanya, 313.312 kaza ile İtalya, 244.948 kaza ile İngiltere, 130.153 kaza ile Portekiz, 87.964 kaza ile Hollanda ve 77.747 kaza ile Türkiye takip etmektedir.

Tablo 1. AB Ülkeleri ve Türkiye’de 4 ve Üzeri İşgünü Kaybı Olan İş Kazaları Sayısı (2009-2014)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
AB-28	3.529.946	3.581.628	3.414.735	3.165.414	3.127.546	3.221.074
Belçika	66.414	67.263	65.033	58.418	56.405	65.587
Bulgaristan	2.484	2.331	2.257	2.278	2.164	2.246
Çekya	66.413	65.109	42.519	41.306	44.070	42.306
Danimarka	61.384	62.523	57.641	57.761	55.931	54.157
Almanya	860.797	930.447	886.849	854.665	852.061	847.370
Estonya	5.013	5.556	5.925	5.847	6.175	6.288
İrlanda	11.392	19.294	16.748	15.284	18.049	18.115
Yunanistan	19.879	15.461	13.490	11.083	9.676	3.410
İspanya	535.456	493.789	445.462	355.811	370.176	387.439
Fransa	589.994	592.992	611.797	587.090	567.407	724.662
Hırvatistan	-	11.903	13.568	11.153	11.709	11.669
İtalya	447.516	437.821	405.888	359.363	329.404	313.312
G. Kıbrıs	2.218	2.165	2.005	1.732	1.529	1.613
Letonya	1.155	1.195	1.353	1.506	1.707	1.725
Litvanya	2.019	2.266	2.625	2.808	3.043	3.120
Lüksemburg	6.878	6.983	7.131	7.163	7.055	7.183
Macaristan	18.564	19.989	17.303	20.477	18.899	19.491
Malta	2.748	2.751	2.459	2.529	2.601	2.632
Hollanda	177.336	183.005	170.616	165.433	152.214	87.964
Avusturya	64.064	78.413	70.434	67.025	64.646	65.418
Polonya	79.546	85.825	87.741	86.745	77.339	76.274
Portekiz	135.102	130.271	125.912	113.179	123.137	130.153
Romanya	3.558	3.722	3.219	3.281	3.453	3.396
Slovenya	17.129	16.367	14.982	14.297	12.537	12.314
Slovakya	9.172	9.126	8.788	8.483	8.741	8.552
Finlandiya	46.306	48.263	52.902	46.922	47.432	44.434
İsveç	31.420	34.201	34.591	36.098	36.188	35.296
İngiltere	265.988	252.597	245.496	227.676	243.798	244.948
Türkiye	57.755	54.059	58.585	60.570	78.942	77.747

Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>; SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Tablo 2’de 2014 yılı verilerine göre AB ülkeleri ve Türkiye’de 4 ve üzeri iş günü kaybı olan iş kazalarının işyerinde çalışanların sayısına

göre dağılımı yer almaktadır. AB-28 ve Türkiye'de en fazla iş kazası 10-49 arasında işçi çalıştıran işyerleri ile 50-249 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde meydana geldiği görülmektedir. Diğer yandan Türkiye'de en az kaza 1-9 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde gerçekleşirken, AB-28'de ise 250-499 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde gerçekleşmiştir.

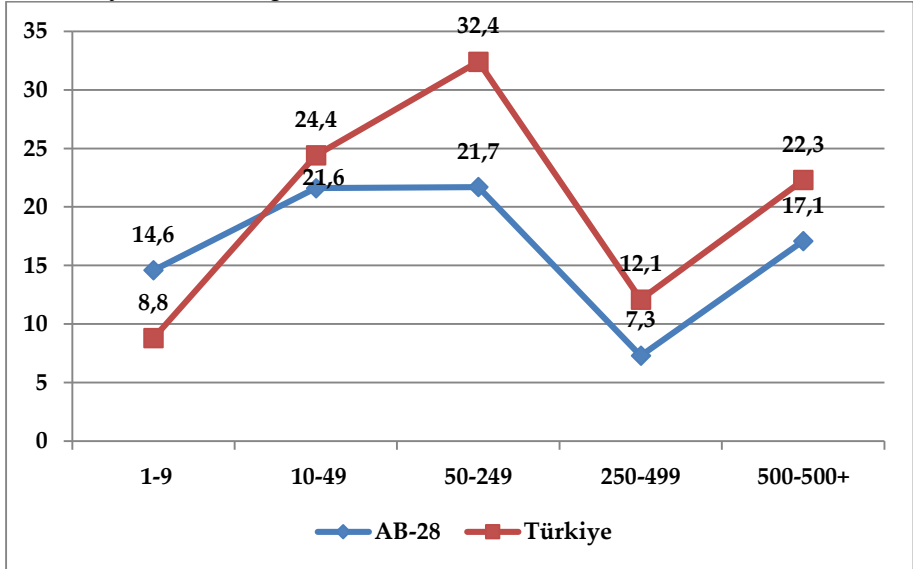
Tablo 2. İşyerinde Çalışan Sayılarına Göre AB Ülkeleri ve Türkiye'de 4 ve Üzeri İşgünü Kaybı Olan İş Kazaları Sayısı (2014)

	1-9	10-49	50-249	250-499	500-500+
AB-28	471.449	696.935	697.441	235.111	552.345
Belçika	7.785	13.623	12.835	7.783	22.725
Bulgaristan	115	390	619	300	822
Çekya	1.697	7.025	13.746	5.424	14.206
Danimarka	-	-	-	-	-
Almanya	112.684	178.700	188.907	74.091	205.669
Estonya	583	1.586	2.377	803	936
İrlanda	1.656	4.572	5.936	2.339	3.121
Yunanistan	911	1.085	782	257	339
İspanya	77.323	102.167	92.432	30.777	66.752
Fransa	134.449	213.899	203.488	56.687	85.014
Hırvatistan	470	1.319	3.181	1.587	4.709
İtalya	68.778	55.718	46.977	14.589	62.128
G. Kıbrıs	411	374	463	85	33
Letonya	91	247	482	237	668
Litvanya	128	553	1.101	436	902
Lüksemburg	881	2.020	2.234	844	1.111
Macaristan	2.088	5.448	6.699	2.370	2.867
Malta	216	507	754	311	702
Hollanda	9.653	28.641	26.118	6.949	15.840
Avusturya	5.919	15.267	15.729	6.159	11.391
Polonya	4.437	15.828	27.489	10.672	17.778
Portekiz	34.113	32.473	26.323	7.301	23.972
Romanya	201	651	909	465	1.166
Slovenya	1.516	2.428	3.719	1.155	2.803
Slovakya	606	1.423	3.032	1.055	2.214
Finlandiya	-	-	-	-	-
İsveç	4.525	10.893	11.053	2.433	4.419
İngiltere	214	98	58	1	59
Türkiye	6.819	18.946	25.208	9.413	17.361

Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>; SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

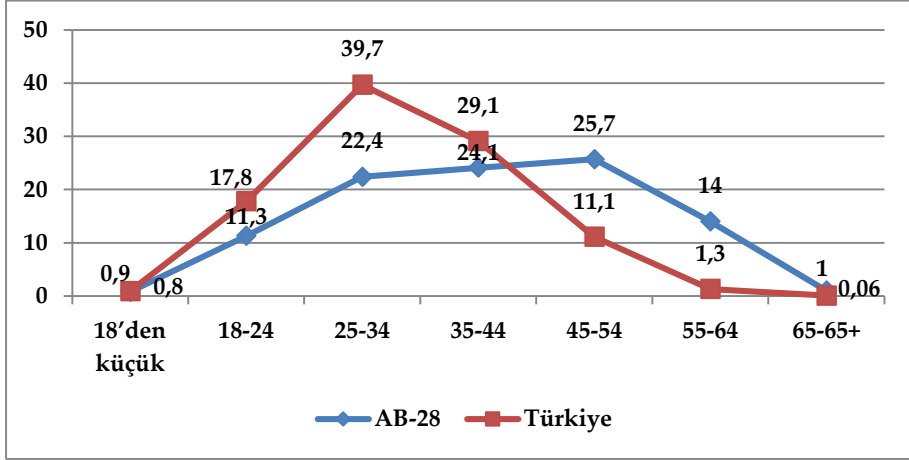
Grafik 1’de 2014 yılı AB-28 ve Türkiye’de 4 ve üzeri işgünü kaybı olan iş kazaları sayısının işyerinde çalışan sayılarına göre dağılımı oransal olarak yer almaktadır. Grafik incelendiğinde Türkiye’nin sadece 1-9 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde AB-28’e kıyasla daha az kaza gerçekleştiği görülürken (AB-28 %14,6 iken Türkiye %8,8), diğer çalışan sayısı aralıklarında gerçekleşen kaza sayısı oranları AB-28’e göre yüksek oranlarda görülmektedir. Özellikle Türkiye’de 1-9 arasında işçi çalıştıran işyerlerinin sayısı toplam işyeri sayısının %85’ini oluşturmasına rağmen, 10-199 işçi çalıştıran işyerlerinde meydana gelen iş kazası ve iş kazası sonucu ölüm sayısı daha fazla gerçekleşmektedir ([http://www.isteguvencilik.tc/2014 %20SGK%20Analiz.pdf](http://www.isteguvencilik.tc/2014%20SGK%20Analiz.pdf)).

Grafik 1. AB-28 ve Türkiye’de 4 ve Üzeri İşgünü Kaybı Olan İş Kazaları Sayısının İşyerinde Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı (%) (2014)

Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>; SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Grafik 2. AB-28 ve Türkiye'de 4 ve Üzeri İşgünü Kaybı Olan İş Kazaları Sayısının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%) (2014)

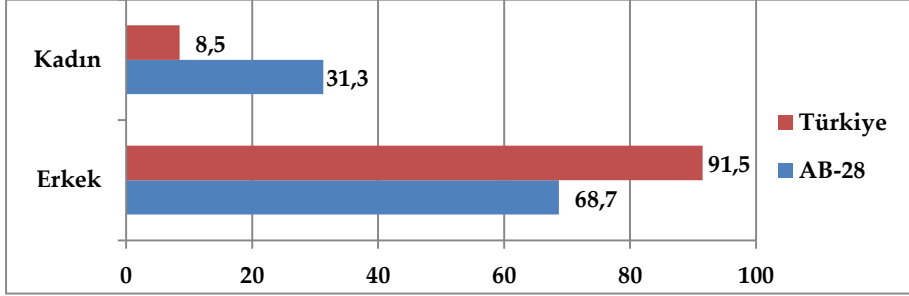
Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>;
SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Grafik 2'de 2014 yılı yaş gruplarına göre AB-28 ve Türkiye'de 4 ve üzeri işgünü kaybı olan iş kazaları sayısının dağılımı yer almaktadır. Türkiye'de meydana gelen iş kazalarının AB-28'e kıyasla özellikle 18-44 yaş gruplarında daha fazla gerçekleştiği görülürken, 45 ve üstü yaş gruplarında ise daha az gerçekleştiği grafikte görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden bir tanesi, Türkiye'nin AB'ye göre daha genç bir nüfus yapısına sahip olmasıdır. Diğer yandan AB ve Türkiye'de 2014 yılı yaşa göre istihdam verileri incelendiğinde, AB'de istihdam edilenlerin yaklaşık %56'sı 15-44 yaş aralığında iken %44'ü 45 ve üstü yaşta grubunda yer almaktadır. Türkiye'de ise istihdam edilenlerin yaklaşık %72'si 15-44 yaş aralığında yer alırken %28'i 45 ve üstü yaş grubunda bulunmaktadır (TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr>; EUROSTAT, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>).

Grafik 3'te 2014 yılı cinsiyete göre AB-28 ve Türkiye'de 4 ve üzeri işgünü kaybı olan iş kazaları sayısının dağılımı (%) yer almaktadır. Grafikte görüldüğü üzere AB'de kadınlar Türkiye'ye kıyasla daha fazla iş kazasına uğramaktadır. AB-28'de kadınların iş kazasına uğrama oranı %31,3 iken Türkiye'de bu oran %8,5 olarak gerçekleşmiştir. Kadınlarda istihdam oranlarının düşük düzeylerde olması ve kadınların erkeklere

kıyasla kayıt dışı istihdam içerisinde daha fazla yer alması, Türkiye’de kadınların iş kazasına uğrama oranının düşük olmasının nedenleri arasında sayılabilir.

Grafik 3. AB-28 ve Türkiye’de 4 ve Üzeri İşgünü Kaybı Olan İş Kazaları Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı (%) (2014)

Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>; SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Nitekim 2016 yılı verilerine göre AB’de kadınlarda istihdam oranı %61,4 iken Türkiye’de bu oran %31,2 olarak gerçekleşmiştir. Aynı zamanda Türkiye’de cinsiyete göre kayıt dışı istihdam oranlarına bakıldığında 2016 yılı verilerine göre erkeklerde %28,8 olarak gerçekleşen oran, kadınlarda %44,3 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007).

2. Ölümcül İş Kazaları

AB ülkeleri ve Türkiye’de ölümcül iş kazalarının sayısı Tablo 3’te görülmektedir. Türkiye 4 ve üzeri işgünü kaybı olan iş kazaları kapsamında AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında yüksek kaza sayısı ile 8. sırada yer alırken, ölümcül iş kazaları açısından bakıldığında ne yazık ki açık ara önde yer almaktadır. 2014 verilerine bakıldığında Türkiye’de 1.626 ölümlle sonuçlanan iş kazası gerçekleşirken, Türkiye’yi takip eden Fransa’da ise sadece 589 ölümcül iş kazası gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle Türkiye’de meydana gelen ölümcül iş kazaları, bu konuda kendisine en yakın ülke olan Fransa’nın yaklaşık 3 katı şeklinde gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle tabloya bakıldığında ise 2008 yılından 2014 yılına kadar Türki-

ye'de gerçekleşen ölümcül iş kazası sayısının AB ülkelerinden çok daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Ölümcül İş Kazaları Sayısı (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
AB-28	4.736	4.294	4.449	4.141	3.918	3.674	3.774
Belçika	96	69	74	75	49	66	52
Bulgaristan	151	88	92	94	98	87	117
Çekya	174	103	121	150	113	130	118
Danimarka	47	39	41	44	47	39	38
Almanya	616	489	567	507	516	444	500
Estonya	21	19	17	19	14	20	16
İrlanda	51	38	42	49	43	40	47
Yunanistan	59	31	32	37	26	22	28
İspanya	529	390	338	365	299	270	280
Fransa	289	557	537	559	576	553	589
Hırvatistan	-	-	35	38	54	29	26
İtalya	780	703	718	621	604	517	522
G. Kıbrıs	12	9	19	5	9	9	5
Letonya	43	32	25	34	35	31	41
Litvanya	79	49	50	51	58	58	55
Lüksemburg	10	6	15	11	14	6	10
Macaristan	117	100	96	81	65	55	81
Malta	3	8	3	1	7	4	4
Hollanda	106	88	79	48	35	42	45
Avusturya	170	159	182	117	144	143	126
Polonya	520	406	446	404	350	277	263
Portekiz	221	213	204	192	169	160	160
Romanya	497	411	381	297	276	269	272
Slovenya	27	26	24	19	22	20	25
Slovakya	80	44	48	38	53	55	40
Finlandiya	34	32	37	33	36	22	35
İsveç	68	41	54	58	45	35	40
İngiltere	157	144	172	194	161	271	239
Türkiye	865	1.171	1.444	1.700	744	1.360	1.626

Kaynak: EUROSTAT, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hsw_n2_02&lang=en, SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Türkiye'de meydana gelen ölümcül iş kazalarının AB'ye kıyasla ne kadar yüksek olduğu, AB ülkeleri ve Türkiye'de iş kazası ölüm hızını (100.000 kişide) gösteren Tablo 4'te daha iyi görülmektedir. AB-28'de iş kazası ölüm hızı oranı 2008 yılında 2,39 iken bu oran 2014 yılına gelindi-

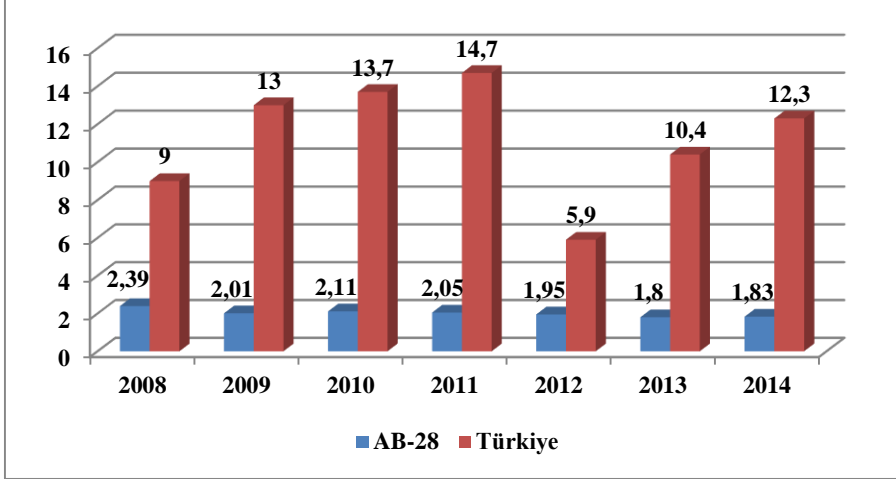
ğinde 1,83'e kadar gerilemiştir. Türkiye'de ise bu oran 2008 yılında 9,0 iken 2014 yılına gelindiğinde artış göstererek 12,3'e kadar yükselmiştir. Türkiye'de iş kazası ölüm hızı oranları yıllara göre incelendiğinde ise 2008 yılından 2011 yılına kadar sürekli bir artış yaşanmış ve 14,7'ye kadar yükselmiştir. Ancak 2012 yılında büyük oranda bir düşüş gerçekleşerek 5,9'a gerileyen oran, daha sonraki yıllarda giderek artış göstermiştir.

Tablo 4. AB Ülkeleri ve Türkiye'de İş Kazası Ölüm Hızı (100.000 kişide) (2008-2014)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
AB-28	2,39	2,01	2,11	2,05	1,95	1,8	1,83
Belçika	3,64	2,12	2,25	2,77	1,78	2,46	1,28
Bulgaristan	5,34	3,26	3,6	3,63	3,82	3,35	4,45
Çekya	3,48	2,09	2,48	3,2	2,4	2,63	2,37
Danimarka	1,64	1,38	1,53	1,64	1,75	1,45	1,4
Almanya	1,59	1,05	1,2	1,18	1,18	0,99	1,09
Estonya	3,47	3,47	3,24	3,12	2,24	3,22	2,56
İrlanda	2,42	1,98	2,27	2,65	2,34	2,13	2,46
Yunanistan	2,15	0,69	0,73	0,9	0,69	0,63	0,79
İspanya	3,33	2,58	2,19	2,5	2,16	1,88	2,02
Fransa	1,56	2,17	2,57	3,09	3,07	2,96	2,7
Hırvatistan	-	-	2,45	2,69	3,87	2,09	1,94
İtalya	3,44	3,01	3,09	2,71	2,64	2,31	2,34
G. Kıbrıs	4,11	2,36	4,93	1,5	2,74	2,47	1,74
Letonya	4,4	3,3	2,74	4,21	4,12	3,59	4,5
Litvanya	6,04	4,27	4,02	4,06	4,98	4,49	4,74
Lüksemburg	2,67	1,49	3,82	2,73	3,38	1,6	2,55
Macaristan	3,55	2,64	2,61	2,41	1,68	1,4	2,22
Malta	1,87	4,97	1,83	0,59	4,59	2,27	2,2
Hollanda	1,49	1,07	0,88	0,52	0,49	0,5	0,64
Avusturya	4,18	4,8	4,44	3,01	3,44	3,43	3,06
Polonya	3,29	4,64	3,65	2,5	2,3	1,83	1,75
Portekiz	5,25	4,21	4,1	5,07	4,8	3,61	3,56
Romanya	7,96	4,45	4,91	6,37	5,78	5,6	5,5
Slovenya	3,07	2,65	2,77	2,35	2,61	2,38	3,09
Slovakya	3,85	1,87	2,04	1,56	2,17	2,36	1,69
Finlandiya	1,35	1,3	1,51	1,33	1,45	0,9	1,44
İsveç	1,48	0,96	1,23	1,25	0,98	0,77	0,87
İngiltere	0,55	0,49	0,62	0,68	0,55	0,92	0,81
Türkiye	9	13	13,7	14,7	5,9	10,4	12,3

Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>;
SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Grafik 4. AB-28 ve Türkiye'de İş Kazası Ölüm Hızı (100.000 kişide) (2008-2014)

Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>; SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

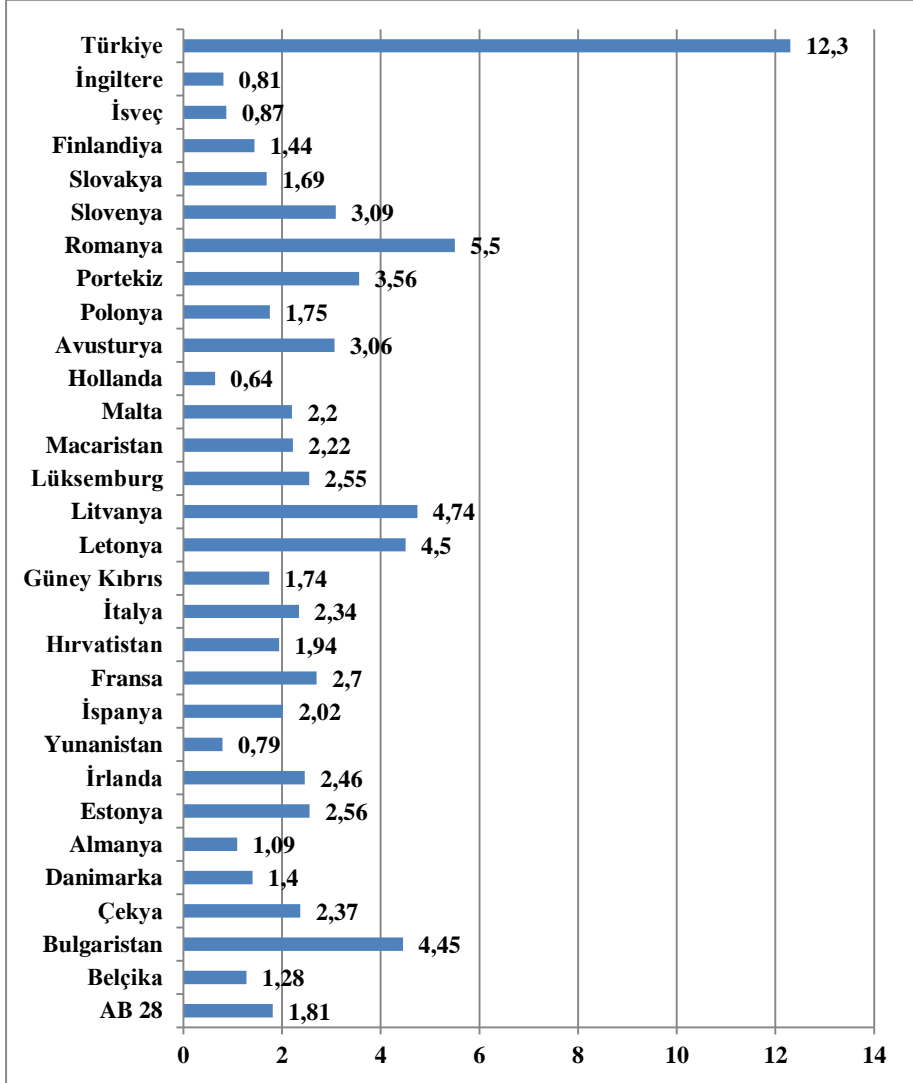
Türkiye'de ölümcül iş kazalarının ne kadar yüksek oranlarda olduğu Grafik 4 ve 5'te daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Grafik 4'te AB-28 ve Türkiye'nin 2008-2014 yılları arasındaki iş kazası ölüm hızı oranları yer almaktadır. Türkiye'de iş kazası ölüm hızı oranları AB-28'e göre çok yüksek oranlarda gerçekleşmiştir. AB-28 ile Türkiye arasında iş kazası ölüm hızı oranlarının birbirine en yakın olduğu yıl 2012 yılı olarak görülmektedir. Diğer yıllarda ise Türkiye'de ki iş kazası ölüm hızı oranları AB-28'e kıyasla kat ve kat daha yüksektir.

Grafik 5'te ise 2014 yılı iş kazası ölüm hızı oranlarının (100.000 kişide) AB ülkeleri ile Türkiye arasında karşılaştırılması yer almaktadır. Türkiye'de 2014 yılında gerçekleşen iş kazası ölüm hızı oranı 12,3 iken bu orana en yakın ülke 5,5 ile Romanya olduğu görülmektedir. İş kazası ölüm hızı oranının en düşük olduğu ülke ise 0,64 ile Hollanda'dır. Türkiye'de gerçekleşen iş kazası ölüm hızı oranı Hollanda'nın oranının 19,2 katı iken kendisine en yakın ülke olan Romanya'nın oranının ise 2,2 katıdır.

Tablo 5'te iktisadi faaliyet sınıflaması Nace Rev.2 (Ekonomik Faaliyet Sınıflaması) temel alınarak AB-28 ve Türkiye'de 2014 yılında gerçekleşen ölümcül iş kazaları yer almaktadır. Tabloda ilk beş sektör arasında ilk sırada inşaat sektörü yer almaktadır. AB'nde ikinci ulaştırma ve depo-

lama, üçüncü imalat, dördüncü tarım, ormancılık, balıkçılık ve beşinci sırada ise toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü yer almaktadır.

Grafik 5. 2014 Yılı AB Ülkeleri ve Türkiye’de İş Kazası Ölüm Hızı (100.000 kişide)

Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>;

SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Türkiye'de ise ikinci madencilik ve taş ocakçılığı, üçüncü imalat, dördüncü ulaştırma ve depolama ve beşinci sırada ise toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü yer almaktadır.

Tablo 5. AB-28 ve Türkiye'de Sektörlere Göre (NACE Rev. 2) Ölümcül İş Kazaları Sayısı (2014)

	AB-28	%	TÜRKİYE	%
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	542	14,4	20	1,2
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	72	1,9	382	23,5
İmalat	578	15,3	253	15,6
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	29	0,8	15	0,9
Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	90	2,4	15	0,9
İnşaat	791	21,0	501	30,8
Toptan ve Perakende Ticaret, Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	324	8,6	79	4,9
Ulaştırma ve Depolama	627	16,6	217	13,3
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	72	1,9	28	1,7
Bilgi ve İletişim	26	0,7	6	0,4
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	26	0,7	3	0,2
Gayrimenkul Faaliyetleri	18	0,5	1	0,06
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	54	1,4	16	1,0
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	199	5,3	68	4,2
Kamu Yönetimi ve Savunma; Zorunlu Sosyal Güvenlik	97	2,6	1	0,06
Eğitim	30	0,8	3	0,2
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	68	1,8	1	0,06
Kültür, Sanat Eğlence, Dinlence ve Spor	30	0,8	1	0,06
Diğer Faaliyetler	24	0,6	14	0,9
Hanehalklarının İşverenler Olarak Faaliyetleri; Hanehalkları Tarafından Kendi Kullanımlarına Yönelik Olarak Üretilen Ayrılmamış Mal ve Hizmetler	5	0,1	0	0
Uluslararası Örgütler ve Temsilcilerinin Faaliyetleri	3	0,08	2	0,1
Bilinmeyen	68	1,8	-	-
Toplam	3.774	100	1.626	100

Kaynak: EUROSTAT, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>;

SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Türkiye'de 2014 yılı içerisinde Soma (301 işçi) ve Ermenek'te (18 işçi) meydana gelen iş kazaları ile birlikte toplam 382 ölümlü iş kazası ma-

dencilik sektörünün üst sıralarda yer almasına neden olmuştur. Ancak Türkiye’de 2015 ve 2016 yılı verileri incelendiğinde de madencilik sektörünün 2015 yılında 79 ve 2016 yılında da 83 ölümlü iş kazası ile birlikte ilk beş sektör arasında yer aldığı görülmektedir (SGK, http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari).

Tablo 6. AB-28 ve Türkiye’de Sektörlere Göre (NACE Rev. 2) 2014 Yılı İstihdam Sayıları (Bin)

	AB-28	%	TÜRKİYE	%
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	10.261	4,7	5.470	21,0
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	840	0,4	134	0,5
İmalat	33.678	15,4	4.936	19,0
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	3.255	1,5	245	0,9
Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri				
İnşaat	14.808	6,8	1.912	7,4
Toptan ve Perakende Ticaret, Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	30.602	14,0	3.586	13,8
Ulaştırma ve Depolama	11.146	5,1	1.119	4,3
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	9.946	4,6	1.351	5,2
Bilgi ve İletişim	6.408	2,9	227	0,9
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	6.446	3,0	301	1,2
Gayrimenkul Faaliyetleri	1.826	0,8	205	0,8
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	11.869	5,4	684	2,6
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	9.030	4,1	1.154	4,4
Kamu Yönetimi ve Savunma; Zorunlu Sosyal Güvenlik	15.088	6,9	1.384	5,3
Eğitim	16.534	7,6	1.320	5,1
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	23.637	10,8	972	3,7
Kültür, Sanat Eğlence, Dinlenme ve Spor	3.709	1,7	131	0,5
Diğer Faaliyetler	8.025	3,7	800	3,1
Hanehalklarının İşverenler Olarak Faaliyetleri; Hanehalkları Tarafından Kendi Kullanımlarına Yönelik Olarak Üretilen Ayrım Yapılmamış Mal ve Hizmetler				
Uluslararası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri				
Bilinmeyen	1.280	0,6	-	-
Toplam	218.388	100	25.993	100

Kaynak: EUROSTAT, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egan2&lang=en; TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007

Diğer yandan AB'de ölümcül iş kazaları içerisinde ilk beş sektör arasında yer alan tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü Türkiye'de son sıralarda yer almaktadır. AB ve Türkiye'de 2014 yılı sektörlerimize göre istihdam verilerinin yer aldığı Tablo 6'da da görüldüğü üzere tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe AB'de 10 milyon 261 bin kişi istihdamda yer alırken 542 kişi iş kazası sonucu hayatını kaybetmiş, Türkiye'de ise 5 milyon 470 bin kişi istihdamda yer alırken sadece 20 kişi iş kazası sonucu hayatını kaybetmiştir. Bu farklılık Türkiye'de özellikle kayıt dışı istihdam oranının tarım sektöründe çok yüksek olması ile açıklanabilir. Kayıt dışılık bu sektörde gerçekleşen iş kazalarının resmi kayıtlara girmesini engellemektedir. 2016 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'de tarım dışı sektörlerde kayıt dışı istihdam oranı %21,7 iken, tarım sektöründe ise bu oran %82,1 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr>).

Sonuç ve Değerlendirme

2008-2014 yılları arasında AB ülkeleri ve Türkiye'de meydana gelen iş kazalarının çeşitli faktörler açısından karşılaştırmasının yapıldığı bu çalışmada elde edilen sonuçlar özet olarak şöyle sıralanabilir;

- AB ve Türkiye'de istihdam verileri dikkate alındığında, 2014 yılında AB'de yaklaşık 218 milyon kişi istihdamda yer alırken Türkiye'de ise 26 milyon kişi istihdam yer almasına rağmen Türkiye'de meydana gelen ölümcül iş kazası sayısı, AB ülkelerine göre oldukça yüksektir. 2014 yılı dikkate alındığında AB ülkelerinin tümünde 3.774 ölümcül iş kazası yaşanırken, Türkiye'de kayda geçen ölümcül kaza sayısı 1.626'dır.
- İş kazası ölüm hızı bakımından Türkiye ve AB ülkelerini kıyaslandığında arada yüksek bir farkın olduğu dikkati çekmektedir. 2014 yılı istatistikleri baz alındığında iş kazası ölüm hızı bakımından AB-28 ortalaması 1.83 iken, Türkiye'de bu oran 12.3 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre Türkiye'de iş kazası ölüm hızı, AB ortalamasına göre yaklaşık olarak 6.8 kat daha fazla gerçekleşmiştir.
- AB-28 ve Türkiye'de en fazla iş kazası 10-49 arasında işçi çalıştıran işyerleri ile 50-249 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde meydana geldiği görülmektedir. Diğer yandan Türkiye'de en az iş kazası 1-9 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde gerçekleşirken, AB-28'de

ise 250-499 arasında işçi çalıştıran işyerlerinde gerçekleşmiştir. Türkiye’de en az iş kazasının 1-9 arası işçi çalıştıran işyerlerinde meydana gelmesi dikkate değer bir sonuçtur. Türkiye’de işletmelerin %93,7’si, AB’de ise %92,4’ü 1-9 çalışanın olduğu işletmelerden meydana gelmektedir (2015-2018 Kobi Stratejisi Ve Eylem Planı, 2015). İşletme oranları bakımından Türkiye ve AB arasında dikkate değer bir farkın olmadığı görülmesine rağmen Türkiye ile ilgili bu sonucun olası nedenlerinden biri olarak, Türkiye’de küçük işletmelerde meydana gelen kazalarının yeterince kayıt altına alınmaması olarak gösterilebilir (Aydın vd., 2013: 35).

- Türkiye’de meydana gelen iş kazalarının AB-28’e kıyasla özellikle 18-44 yaş grubunda daha fazla gerçekleştiği görülürken, 45 ve üstü yaş gruplarında ise daha az gerçekleştiği grafikte görülmektedir. Bunun en önemli nedenleri olarak Türkiye’nin AB’ne göre daha genç bir nüfus yapısına sahip olması ve 18-44 yaş grubunda (%72) 45 ve üstü yaş grubuna kıyasla (%28) daha fazla istihdamın gerçekleşmesi gösterilebilir.
- Türkiye ve AB’de ölümcül iş kazası sayısının en yüksek olduğu sektör inşaat sektörü olarak görülmektedir. Sektörel karşılaştırmada en dikkat çekici bulguların başında ise, 2014 yılı verilerine göre AB’de toplam istihdam içindeki payı %4,7 olan tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe 542 ölümlü iş kazası gerçekleşirken, Türkiye’de toplam istihdam içindeki payı %21 olan bu sektörde sadece 20 ölümlü iş kazasının gerçekleşmesidir. Bu farklılık Türkiye’de özellikle kayıt dışı istihdam oranının tarım sektöründe diğer sektörlerle göre çok daha yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Ortaya çıkan bu sonuçlar, genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye’nin iş kazaları bakımından AB ülkelerine göre karnesi oldukça kötü bir durumdadır. Türkiye, 2012 yılında kabul edilen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile iş kazalarının önlenmesi ya da en aza indirgenmesi konusunda çok önemli bir adım atmıştır. ILO ve AB müktesebatı temel alınarak hazırlanan bu kanunla beraber iş sağlığı ve güvenliği açısından koruyucu ve önleyici bir yaklaşım benimsenmiştir (Kılış, 2013: 37). Ancak mevcut veriler iş kazalarıyla mücadelede henüz kayda değer bir kazanım elde edilemediğini göstermektedir. Bu durum iş gü-

venliği sorununa yalnızca yasal veya teknik bir sorun olarak bakmamak gerektiğini göstermektedir. Türkiye açısından bu noktada en önemli sorunlardan bir tanesi iş güvenliği kültürünün yerleşmemesidir (Dursun, 2012:1). Bu alanda yapılan çalışmalarında gösterdiği üzere iş güvenliği kültürü ile çalışanların güvenli davranışları ve iş kazaları arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır (Demirbilek, 2005; Muniz vd., 2007; Ocaktan, 2009; Yang vd., 2010; Dursun, 2013; Gürbüz ve İbrakovic, 2017).

Bu açıdan Türkiye'de iş güvenliği kültürünün yerleşmemiş olması iş sağlığı ve güvenliği açısından önemli bir sorun olarak kendini göstermektedir. Bu noktada Türkiye'nin iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi için uzun vadeli bir eylem planı oluşturması gerekmektedir. Bu kapsamda iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili kurum ve kuruluşların (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sendikalar ve çeşitli sivil toplum örgütleri vb.) sosyal diyalog temelli ortak çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.

Diğer yandan özellikle ölümcül iş kazalarının gerçekleştiği sektörlerde iş güvenliği performansının artırılması ve iş kazalarının ve olumsuz sonuçlarının azaltılması, iş sağlığı ve güvenliği alanında daha etkin önlemlerin alınmasını, çalışanların iş güvenliği kurallarına uymalarının sağlanmasını, ilgili alanda yapılan yatırımların artırılmasını ve çalışmaların daha kontrollü bir şekilde yürütülmesini sağlayacaktır.

EXTENDED ABSTRACT

**Work Accidents in Turkey: An Evaluation in The
Context of The European Union Countries**

*

Mustafa Şen - Salih Dursun - Güven Murat

Karadeniz Technical University

Occupational accidents are one of the most important problems of today's working life in terms of both human loss and economic loss. According to the ILO estimates, there are 317 million occupational accidents worldwide and 2.3 million people per day die from work-related accidents or illnesses. Turkey is also noteworthy that the serious problem of work accidents. The purpose of this study is to make assessments on work accidents in Turkey by comparing work accidents in European Union and Turkey. In the literature, although comparing studies work-related accidents occurred in Turkey with other countries' (Ceylan, 2011; Ocal and Cicek, 2017), in this study it is aimed to make a more comprehensive evaluation such as, the number of fatal accidents at work, occupational accident death rate (per 100,000 people), the loss of 4 and above workdays the number of occupational accidents, number of employees, gender, age and occupational accidents occurring according to sectors.

In the preparation of the study statistics on occupational accidents and the literature published in this field have been taken as reference. In the study data related to Turkey Social Security Institution (SGK) from annual statistics, and data on the EU countries from the EU Statistical Office (Eurostat) has been compiled. In the study, the number of occupational accidents occurred between 2008 and 2014, the number of fatal work accidents, work accident death rate (per 100.000 people), the number of occupational accidents with the loss of 4 and more working days, the number of employees, gender, age and occupational accidents which

occurred according to the sectors of the EU and the comparison is made Turkey.

Considering the data on employment EU employment in 2014 was approximately 218 million, while 26 million people were employed in Turkey. However, the number of fatal work accidents occurred in Turkey is very high compared to EU Countries. Given the year 2014, while numbers of fatal work accidents were 3.774 in EU, this amount was 1.626. It is noteworthy that there is a high difference between Turkey and the EU countries in terms of work accident death rate. Based on 2014 statistics, EU-28 average work accident fatality rate was 1.83, while this rate was realized as 12.3 in Turkey. Accordingly, work accident death rate in Turkey was approximately 6.8 times higher than the EU average.

Most of work accidents occurred among businesses which employed with between 50-249 workers. On the other hand, at least work accidents in Turkey was realized in enterprises employing between 1-9 workers, while in the EU-28 have occurred in enterprises employing between 250-499 workers. Another remarkable result was that a small portion of work-related accidents in Turkey occurred in establishments employing 1-9. Turkey and the EU construction industry is the sector with the highest number of fatal work accidents. Another striking result in sectoral comparison is observed in agriculture, forestry and fisheries sector. Although the EU is higher than the share of employment in Turkey, our country is less common work accidents in this sector. This difference can be explained by the fact that the rate of informal employment is much higher in the agricultural sector than in other sectors in Turkey.

Turkey and the EU construction industry is the sector with the highest number of fatal work accidents. According to the data of 2014, in agricultural, forestry and fishery sector with 4% share in total employment in EU while happened 542 fatal work accidents, this sector with 21% share in total employment in Turkey just happened 20 fatal work accidents. This difference, especially in the agricultural sector of unregistered employment rate in Turkey is explained by the much higher compared to other sectors.

The results which emerged, the overall evaluation, Turkey compared to the EU countries in terms of occupational accidents is in a pretty bad state. Turkey, which was adopted in the year 2012 6331 No. Occupational Health and Safety Act with the prevention of occupational accidents or has taken a very important step in minimizing be. With this law, based on the ILO and the EU acquis, a protective and preventive approach has been adopted in terms of occupational health and safety (Kılıkış, 2013: 37). However, the available data show that there is no significant gain in the fight against occupational accidents. This situation shows that it is not only a legal or technical problem the issue of occupational safety. At this point one of the most important problems in Turkey, is to unsettle safety culture (Dursun, 2012:1). As it is shown in the studies carried out in this field, there is a very close relationship between occupational safety culture and workers' safe behaviors and occupational accidents (Demirbilek, 2005; Muniz vd., 2007; Ocaktan, 2009; Yang vd., 2010; Dursun, 2013; Gürbüz ve İbrakovic, 2017).

In this respect, unsettled safety culture in Turkey, it shows itself as a major problem in terms of occupational health and safety. At this point, it is necessary to create a long-term action plan for the development of Turkey's safety culture. In this context, institutions and organizations related to occupational health and safety (Family, Labor and Social Services Ministry, trade unions and various non-governmental organizations etc.) should carry out social dialogue based joint studies.

Kaynakça/References

- Aydın, U., Karaca N.G., Özgüler V. C., Karaca, E., (2013). İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesindeki rolü. *Çimento İşveren Dergisi*, 27(4), 24-45.
- Ceylan, H., (2011), Türkiye'deki iş kazalarının genel görünümü ve gelişmiş ülkelerle kıyaslanması *International Journal of Engineering Research and Development*, 3(2), 18-24.
- Dursun, S., (2012). *İş güvenliği kültürü: Kavram, modeller ve uygulama*. İstanbul: Beta Yayınevi.

- Dursun, S., (2013). İş güvenliği kültürünün çalışanların güvenli davranışları üzerine etkisi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 61-75
- EUROSTAT, (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, 09. 09. 2017
- EUROSTAT,(Çevrimiçi) <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>, 07.09.2017
- EUROSTAT, (Çevrimiçi) http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hsw_n2_02&lang=en, 07.09.2017
- EU-OSHA, (Çevrimiçi) <https://osha.europa.eu/en/about-eu-osha/press-room/eu-osha-presents-new-figures-costs-poor-workplace-safety-and-health-world>, 07.09.2017.
- Gürbüz, H. ve İbrakovic, H., (2017). İşletmelerde iş güvenliği, güvenlik performansı ve iş güvenliği kültürü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), 442-469.
- ILO (2014). *Safety and health at work: A vision for sustainable prevention*. Geneva: International Labour Office.
- ILO (2015). *Investigation of occupational accidents and diseases- a practical guide for labour inspectors*. Geneva: International Labour Office.
- ILO,*Safety and health at work*, (Çevrimiçi) <http://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/langen/index.htm>, 03.09.2017.
- Karadeniz, O., (2012). Dünya'da ve Türkiye'de iş kazaları ve meslek hastalıkları ve sosyal koruma yetersizliği. *Çalışma ve Toplum*, 3, 15-75.
- Kılış, İ., (2013). İş sağlığı ve güvenliği'nde yeni dönem:6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu. *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 15(1), 17-41.
- Muniz, B.F., Peon, J.M.M., Ordas, C.J.V., (2007). Safety culture: Analysis of the causal relationships between its key dimensions. *Journal of Safety Research*, 38, 627-641.
- Ocaktan, M.E. (2009). *Bir otomotiv fabrikasında güvenlik kültürünün değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öçal, M., Çiçek, Ö., (2017). Türkiye ve Avrupa Birliği'nde iş kazası verilerinin karşılaştırmalı analizi. *Emek ve Toplum Dergisi*, 6 (16), 617-637.
- Özkılıç, Ö., (2005). *İş sağlığı ve iş güvenliği, yönetim sistemleri ve risk değerlendirme metodolojileri*. Ankara: TİSK Yayın No: 246.

- SGK, (Çevrimiçi) http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/-istatistik/sgk_istatistik_yilliklari, 07.09.2017.
- TÜİK, (Çevrimiçi) http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, 07. 09. 2017
- TÜİK, (Çevrimiçi) <http://www.tuik.gov.tr>, 09.09.2017
- Yang, C.C., Wang, Y.S., Chang, S.T., Guo, S.E., Huang, M.F., (2010). A study on the leadership behavior, safety culture, and safety performance of the healthcare industry. *International Journal of Human and Social Sciences*, 5(8), 509-516.
- 2015-2018 Kobi Stratejisi Ve Eylem Planı (2015), (Çevrimiçi) http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/IcTlw+KSEP_Do kumani_2015-2018_10_08_15_YPK_ONAYLI.pdf, 07.09.2017

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Şen, M., Dursun, S. ve Murat, G. (2018). Türkiye'de iş kazaları: Avrupa birliği ülkeleri bağlamında bir değerlendirme. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 1167-1190. DOI: 10.26466/opus.463211